

نکته‌هایی درباره‌ی کتاب‌های غیر درسی و سایر خواندنی‌های مناسب برای اولی‌ها

این ۲۰ نکته را دریابید!

● مرتضی مجدفر، ابراهیم اصلانی، لیلا سلیقه‌دار

اشاره

به‌تازگی از سوی «نشر امرود» در تهران کتابی منتشر شده است که «راهنمای ورود به اول دبستان» نام دارد. مؤلفان این کتاب برای پدران و مادران دانش‌آموزان کلاس اول دبستان ۲۲ نکته کاربردی ارائه داده‌اند که می‌تواند در مراحل گوناگون دوران تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان این پایه، پدران و مادران را یاری رساند. در بخشی از این کتاب با عنوان «من یار مهربانم!» مؤلفان درباره‌ی کتاب‌های غیردرسی و سایر خواندنی‌های مناسب برای پایه‌ی اولی‌ها، توصیه‌هایی را یادآور شده‌اند. به سبب اهمیت این نکته‌ها، «رشد جوانه» درصدد چاپ آن‌ها برآمد. مؤلفان کتاب مذکور، ضمن پذیرش موضوع، نکات یاد شده را با شرح و بسط افزون‌تری، دگرباره مورد بازنگری قرار دادند و در مجموع ۲۰ نکته به‌طور اختصاصی برای انتشار در «رشد جوانه» باز تألیف کردند. این ۲۰ نکته را که می‌تواند مورد استفاده‌ی اولیای دانش‌آموزان سایر پایه‌ها نیز واقع شود، در پی می‌آوریم.

۱. در دنیای امروز، یادگیری به کتاب‌های درسی و مدرسه محدود نمی‌شود. از همه‌ی انسان‌ها در همه‌ی سنین انتظار می‌رود، به دنبال دانستن و دانش‌افزایی باشند و هیچ‌گاه خود را با یادگیری غریبه احساس نکنند. در فرایند تربیت هم، از والدین خواسته می‌شود تا در خانه فضایی به‌وجود آورند که در آن میل به یادگیری وجود داشته باشد. کتاب یکی از بهترین ابزارهای ایجاد جو یادگیری در خانواده است. حضور کتاب در خانه، نشانه‌ای از تمایل اعضای خانواده به یادگیری مستمر است. اگر می‌خواهید فرزندان کتاب بخواند و به اصطلاح کتاب‌خوان شود، خودتان هم کتاب بخوانید و با کتاب مأنوس باشید. منطقی نیست که از فرزندان بخواهید کتاب‌خوان و درس‌خوان باشد، اما خود از کتاب و یادگیری فاصله بگیرید.

۲. کتاب‌های درسی هر قدر هم که در آموزش مؤثر باشند، از محدودیت‌هایی برخوردارند؛ از

جمله، مطالب آن‌ها جنبه رسمی دارند، تفاوت‌های فردی کودکان را لحاظ نمی‌کنند و پاسخ‌گوی همه نیازهای کودکان نیستند. به این ترتیب، ضرورت‌های زیادی برای مطالعه کتاب‌های غیردرسی یا آزاد به‌وجود می‌آید. اگر شرایط و معیارهای لازم در تهیه این نوع کتاب‌ها رعایت شده باشد، بهترین منبع برای تحریک کنجکاوی و گسترش دایره تفکر کودکان هستند و به ایجاد و تقویت عادت مطالعه در آنان کمک خواهند کرد. به‌طور معمول، کودکان هم از آموزش‌های غیررسمی استقبال می‌کنند، چراکه در این مورد حق انتخاب بیشتری دارند.

۳. انتخاب کتاب برای کودک، آن‌گونه که به‌نظر می‌رسد، همیشه کار راحتی نیست. این کار مهارتی است که باید آموخته شود و مبتنی بر تجربه است. برای انتخاب کتاب مناسب کودکان، باید از یک طرف کودک و از طرف دیگر کتاب‌ها را شناخت. خوب است علاوه بر افزایش تجارب فردی، برای انتخاب کتاب با روان‌شناس کودک، کارشناس آموزش و پرورش، معلمان، والدینی که تجارب مؤثری دارند و افراد دیگری که اهل مطالعه هستند، مشورت کنید.

۴. چگونه می‌توانید کتاب مناسبی برای فرزندتان انتخاب کنید؟ اگرچه پاسخ به این سؤال چندان راحت نیست، اما توجه به این ملاک‌ها می‌تواند راه‌گشا باشد:

- شناخت گروه سنی؛
 - ویژگی‌های مربوط به نویسنده و ناشر؛
 - تناسب محتوای کتاب؛
 - جاذبه‌های هنری و تصویری کتاب.
- در ادامه هر یک از موارد توضیح داده خواهند شد.

۵. در مورد معرفی گروه سنی مخاطب اثر، همه ناشران کتاب‌های کودک و نوجوان در ایران از رویه مشخصی تبعیت نمی‌کنند. بعضی از ناشران در کتاب به گروه سنی اشاره نمی‌کنند و انتخاب را به مخاطب وامی‌گذارند. تعدادی هم با عنوانی کلی مانند «کودک»، «پیش‌دبستانی» و...، گروه سنی را مشخص می‌کنند. گروهی از ناشران در تعیین گروه سنی از نظام طبقه‌بندی رایج شده توسط «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» استفاده می‌کنند. این نظام طبقه‌بندی سال‌هاست که به‌وسیله کانون مورد استفاده قرار می‌گیرد و به‌طور معمول پشت جلد کتاب‌های کانون هم به این صورت درج می‌شود: «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان برای مخاطب‌های زیر کتاب منتشر می‌کند:

۱. گروه‌های سنی کودکان و نوجوانان
گروه الف: آمادگی و سال اول دبستان
گروه ب: سال‌های دوم و سوم دبستان

گروه ج: سال‌های چهارم و پنجم دبستان
گروه د: دوره راهنمایی
گروه ه: سال‌های دبیرستان

۲. اولیای تربیتی کودکان و نوجوانان.»

۶. اگرچه برای کلاس اولی‌ها کتاب‌های گروه سنی الف مناسب هستند، اما خوب است به سه نکته هم توجه کنید:

اول: تعدادی از کتاب‌ها به صورت مشترک، برای گروه‌های الف و ب چاپ می‌شوند. در کتاب‌هایی که گروه‌بندی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان را رعایت کرده‌اند، این نکته نوشته می‌شود.

دوم: بیشتر کتاب‌های گروه سنی ب برای گروه سنی الف هم قابل درک و فهم است، چراکه اگر نوشته‌ای هم داشته باشند، والدین برای فرزندانشان می‌خوانند.

سوم: علاوه بر گروه سنی مشخص شده، توانایی کودک نیز در انتخاب گزینه مناسب مهم است. کودکانی که زیاد با کتاب مانوس بوده‌اند یا از استعداد و علاقه بیشتری برخوردارند، می‌توانند با کتاب‌های گروه سنی بالاتر نیز ارتباط برقرار کنند. والدین باید مراقب باشند در این مورد منطقی و به دور از افراط رفتار کنند.

۷. کتاب خوب را می‌توان از طریق نویسندگان و ناشر آن هم شناخت. نویسندگان و مترجمان معتبری در حوزه کتاب‌های کودکان وجود دارند که اگر کمی با حوصله و پی‌گیر باشید، می‌توانید آن‌ها را بشناسید و آثارشان را بیابید. نویسندگان و مترجمان شاخص، به‌طور معمول اثر خود را به هر ناشری نمی‌دهند.

خوش‌بختانه در دو دهه گذشته، در ایران ناشران فعالی در حوزه کتاب‌های کودک و نوجوان پا به عرصه گذاشته‌اند که به تدریج بر اعتبار خود افزوده و توانسته‌اند اعتماد مخاطبان را جلب کنند. این ناشران آثار پرشماری در زمینه کودک و نوجوان دارند و تنوع موضوعات آن‌ها هم قابل توجه است. اگرچه در این‌جا نمی‌توانیم اسامی نویسندگان، مترجمان و ناشران معتبر و قابل اطمینان را بیاوریم، اما شناخت آن‌ها هم کار چندان سختی نیست؛ به‌ویژه اگر به همه ملاک‌های انتخاب کتاب، با هم توجه کنید.

۸. محتوای کتاب باید با گروه سنی مورد نظر متناسب باشد. برای گروه‌های سنی الف و ب، رعایت تناسب به معنای آن است که مطالب کتاب:

● کنجکاوای کودکان را برانگیزد.

- دارای موضوع‌های هیجان‌انگیز باشد.
- به صورت منظم بیان شود و ابتدا تا انتهای آن از نظم منطقی برخوردار باشد.
- با تصاویر هم‌خوان و هماهنگ باشد.
- با حروف درست و خوانا چاپ شده باشد.

۹. جاذبه‌های هنری و تصویری نیز، عامل مهمی در انتخاب کتاب محسوب می‌شود. شایسته است کتاب کودک:

- دارای تصاویر زنده، گیرا و زیبا باشد.
- به ویژگی‌های فرهنگی مخاطب در تصویرسازی و طراحی توجه کند.
- با کاغذ خوب به چاپ برسد و کیفیت چاپ آن نیز مناسب باشد.
- از صحافی مطلوب و متناسب با حجم کتاب برخوردار باشد.

۱۰. امروزه انواع کتاب‌های جالب و جذاب برای کودکان چاپ می‌شوند. شاید اشاره به همه آن‌ها ممکن نباشد، اما به چند نمونه اکتفا می‌کنیم:

● کتاب‌های دانش‌نامه یا دایرةالمعارف که مجموعه‌ای از اطلاعات جالب را به کودکان ارائه می‌دهند.

● کتاب‌های مجموعه‌سازی شده که به‌طور معمول با یک یا چند شخصیت ثابت، در قالب مجلدات متعدد به موضوعات متنوع می‌پردازند.

اگر می‌خواهید مطالعه را برای فرزندتان به صورت عادت درآورید، خوب است کتاب‌های جالب و جذاب را هم بشناسید. فراموش نکنید کتاب جذاب فقط کتابی نیست که چاپ آن رنگی باشد. با توجه به این که چنین کتاب‌هایی به‌طور معمول قیمت بالایی دارند، در انتخاب آن‌ها، هم به محتوا و هم به علائق فرزندتان توجه کنید.

۱۱. شما می‌توانید کتاب را برحسب نیازهای گوناگون فرزندتان انتخاب کنید. در فرایند تربیت با مسائلی مواجه می‌شوید که کتاب‌ها می‌توانند به حل آن‌ها کمک کنند. به اعتقاد متخصصان، کتاب‌ها گاهی ارزش درمانی دارند و در حل تعارض‌ها و مشکلات روان‌شناختی مؤثر واقع می‌شوند. به این ترتیب، اگر شناخت درستی از نیازهای فرزندتان داشته باشید، می‌توانید کتاب مناسبی هم برای او انتخاب کنید. علاوه بر این، امروزه کتاب‌های زیادی با محور قرار دادن مهارت‌های زندگی یا مشکلات رفتاری، مسائل کودکان و نوجوانان را در قالب‌های جذابی مطرح می‌کنند.

راهنمای زیر شما را یاری می‌رساند که متناسب با نیاز فرزندانتان، کتاب انتخاب کنید. در این راهنما، ابتدا عنوان نیازی که فکر می‌کنید باید ارضا شود، ذکر و سپس موضوع‌های مربوط به آن

پیشنهاد شده است:

- برای تأمین عاطفی: سرگذشت افراد، دوستان وفادار، مسائل خانوادگی، شجاعت و شهامت، و عقاید و افکار اخلاقی.
- برای وابستگی یا تعلق خاطر: خانواده، مدرسه، اجتماع، وفاداری و محیط زندگی.
- برای محبت متقابل (دوست داشتن و دوست داشته شدن): خانواده، زندگی حیوانات، سرگذشت افراد، سرزمین‌ها و مردم دیگر، قهرمانان، علوم، حوادث و داستان‌های حقیقی علمی.
- برای نیازهای شناختی: سرگذشت افراد، علوم، سرزمین‌ها و مردم دیگر، انواع هنرهای زیبا، تاریخ، فولکلور و فرهنگ عامه.
- برای زیبایی دوستی: شعر، هنرهای زیبا، افسانه‌ها و شاهکارهای ادبی.

۱۲. کتاب‌هایی که برای فرزندان تهیه می‌کنید، می‌تواند شامل انواع داستان‌ها، مطالب علمی، آموزش ارزش‌ها یا مهارت‌های زندگی باشد. اما بین آن‌ها، کتاب‌های شعر را هم فراموش نکنید. شعرهای زیبا، جذاب و مناسب، با نیازها و علائق کودکان هماهنگ هستند و در جنبه‌های گوناگون می‌توانند به آنان کمک کنند.

۱۳. خوب است فرزندان دو سه کتاب مرجع هم در کتاب‌خانه‌اش داشته باشد. این کتاب‌ها که با عنوان دانش‌نامه، دایرةالمعارف و فرهنگ چاپ می‌شوند، شامل مجموعه‌ای از اطلاعات متنوع دربارهٔ یک یا چند موضوع هستند. این کتاب‌ها را بر مبنای علاقهٔ فرزندان انتخاب کنید. شما براساس شناختی که از فرزندان دارید، می‌توانید علاقه‌مندی‌هایش را تشخیص دهید و به‌هنگام خرید کتاب، او را برای انتخاب مناسب یاری رسانید. این‌گونه کتاب‌ها فرصت بسیار مناسبی به‌دست می‌دهند تا همراه فرزندان کتاب بخوانید و مهم‌تر از آن، با او به بحث و چالش دربارهٔ یک موضوع بپردازید.

۱۴. از خرید کتاب‌های کم‌ارزش و متفرقه بپرهیزید. گاهی کتاب‌هایی عرضه می‌شوند که از حداقل ویژگی‌های کتاب مناسب، چه از نظر محتوا و چه از نظر امور هنری و تصویری برخوردار نیستند. این‌گونه کتاب‌ها به‌طور معمول در جاهایی فروخته می‌شوند که مکان اصلی و تخصصی فروش کتاب نیستند. از یک کیوسک روزنامه‌فروشی قصد خرید روزنامه یا مجله‌ای را دارید که فرزندان هم کتابی را می‌بینند و از شما می‌خواهد آن را بخرید. این موقعیت از مواردی است که پیشنهاد می‌شود در برابر درخواست فرزندان مقاومت کنید. به آرامی به او توضیح دهید که کتاب را مناسب نمی‌دانید.

کتاب‌هایی با قطع غیرعادی و بسیار بزرگ، کتاب‌هایی براساس داستان‌ها و متل‌های معروف

و کتاب‌های بی‌ارزش و متفرقه، معمولاً توسط افراد غیرمتخصص نوشته یا ترجمه می‌شوند. این کتاب‌ها به وسیله ناشران غیرمعتبر به چاپ می‌رسند و مبنای اصلی انتشار آن‌ها فرصت‌طلبی و سودجویی است. چنین کتاب‌هایی نیازهای آنی و لحظه‌ای کودکان را محور قرار می‌دهند تا موجب جلب توجه آنان شوند. کتاب‌هایی که با قطع غیرعادی و بسیار بزرگ چاپ می‌شوند. آن‌هایی که داستان‌های معروف ایرانی و خارجی را اساس قرار می‌دهند و به صورت تحریف‌شده به چاپ می‌رسند و کتاب‌هایی که مثل‌ها را با محتوا و تصاویر ناشیانه عرضه می‌کنند، نمونه‌هایی از کتاب‌های کم‌ارزش هستند.

۱۵. شاید این سؤال در آغاز مطلب پاسخ داده می‌شد که: «بهتر است انتخاب کتاب توسط چه کسی صورت گیرد: کودک یا والدین؟» به نظر می‌رسد با مطالعه نکات قبلی، بهتر بتوانید به این سؤال پاسخ بدهید.

مانند بسیاری از امور دیگر، والدین مبنای انتخاب کتاب برای کودک هستند. اگرچه توجه به علائق کودک در حد مقدور لازم است، اما این والدین هستند که می‌توانند تشخیص دهند فرزندشان چه نیازی دارد و خواندن چه مطالبی برای او مناسب است. البته توان مالی و امکانات والدین نیز عاملی مؤثر در این موضوع است. بنابراین توصیه می‌شود:

- کتاب‌های غیردرسی و آزاد را با دقت و براساس شناخت انتخاب کنید.
- تا حد مقدور، قبل از آن که کتابی را در اختیار فرزندتان قرار بدهید، خودتان آن را بخوانید.
- اگر با فرزندتان برای خرید کتاب می‌روید، با حوصله و آرامش او را هدایت کنید تا هم به علاقه‌مندی‌هایش برسد و هم به خواسته‌های شما عمل کند.
- خرید یا خواندن کتابی را به فرزندتان تحمیل نکنید.
- سعی کنید خاطره‌های خوب و خوشی از گردش در کتاب‌فروشی‌ها و انتخاب کتاب به یادش بماند.

۱۶. حتی اگر توان مالی مناسبی دارید، از خرید کتاب‌های متنوع و متعدد و پر کردن فضای زندگی فرزندتان با کتاب اجتناب کنید. فراموش نکنید هرچیز که از حد و اندازه گذشت، باعث اشباع و دلزدگی می‌شود. شرایطی پیش نیاید که کتاب در منزل شما در زمره لوازم تزئینی و دکوری قرار بگیرد؛ یعنی کتاب باشد اما کسی از آن استفاده نکند! اجازه دهید روند آشنایی با کتاب و کسب علاقه به کتاب‌خوانی، برای فرزندتان با آرامش و تدریج پیش برود. والدینی که در مورد خرید و خواندن کتاب ناشیانه عمل می‌کنند، با ایجاد موجی یکطرفه، فضای خسته‌کننده و غیرقابل تحمل برای فرزندشان به‌وجود می‌آورند.

۱۷. دفتر تکنولوژی و انتشارات کمک آموزشی وزارت آموزش و پرورش از سال ۱۳۸۰ با اجرای

طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی، تلاش کرده است با تعیین ملاک‌ها و استانداردهای مشخص برای کتاب، به معرفی کتاب‌های مناسب نیز بپردازد. به این منظور، این دفتر هر ساله کارهای متعددی را انجام می‌دهد و سال به سال بر کیفیت این کارها می‌افزاید؛ از جمله:

- تمامی کتاب‌های منتشر شده در طول یک سال در حوزه‌های گوناگون را جمع‌آوری می‌کند و توسط کارشناسان مورد بررسی قرار می‌دهد. بسیاری از کتاب‌ها به دلیل مناسب نبودن برای دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌ها کنار گذاشته می‌شوند. برای کتاب‌هایی که باقی می‌مانند، سه اتفاق زیر رخ می‌دهد:

- تعداد قابل توجهی از این کتاب‌ها با اطلاعات کتاب‌شناختی کامل و عکس کوچکی از روی جلد کتاب، همراه با نمایه‌های گوناگونی که امکان جست‌وجو و کارهای تحقیقاتی را میسر می‌سازد، در کتاب‌هایی به نام «کتاب‌نامه‌های رشد» به تفکیک دوره‌های تحصیلی منتشر می‌شود و در اختیار عموم قرار می‌گیرد. با مراجعه به این کتاب‌نامه‌ها می‌توان با کتاب‌های مناسب فراوانی آشنا شد.

- تعدادی از این کتاب‌ها که از ویژگی‌های ممتازتری برخوردارند، در پایان کتاب‌های درسی دانش‌آموزان معرفی می‌شوند. بنابراین شما می‌توانید با مراجعه به صفحات انتهایی کتاب‌های درسی فرزندان خود، با این قبیل کتاب‌ها آشنا شوید.

- هر ساله جشنواره‌ای با نام «جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد» برگزار و به برترین کتاب‌های حوزه‌های گوناگون جوایز و تقدیرنامه‌هایی اعطا می‌شود. بدیهی است کتابی که به این رتبه می‌رسد، حتماً قبلاً در کتاب‌نامه معرفی شده است.

ستاد طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی، تاکنون حدود ۴۰ سند در قالب کتابچه‌های مستقل منتشر کرده که در آن‌ها استانداردهای تولید کتاب‌های آموزشی برای موضوعات متفاوت آمده است. نویسندگان و ناشران تولیدکننده آثار ویژه کودکان و نوجوانان می‌توانند با مراجعه به این اسناد، کتاب‌های باکیفیت‌تری تولید کنند.

- در بخش **سامان کتاب** «پایگاه اطلاع‌رسانی رشد» به نشانی www.Roshdmag.ir می‌توان با آخرین اطلاعات مربوط به کتاب‌های آموزشی، از قبیل معرفی جدیدترین کتاب‌های آموزشی مناسب، کتاب‌های برگزیده، اسناد و مدارک مربوط به تولید کتاب‌های آموزشی و برخی نکته‌های خواندنی دیگر آشنا شد.

۱۸. قصه‌گویی از کارهایی است که در جلب علاقه کودکان در مطالعه بسیار مؤثر است. بسیاری از والدین از همان ماه‌ها و حتی هفته‌های اول تولد فرزندشان، قصه‌گویی برای او را آغاز می‌کنند. چند منبع برای یافتن قصه وجود دارد:

- افسانه‌ها و داستان‌های قدیمی که به صورت مکتوب یا شفاهی در دسترس هستند.
- قصه‌سازی که جنبه شخصی دارد.

- داستان‌هایی که منبع آن‌ها کتاب‌های امروزی هستند.
- خوش‌بختانه کتاب‌هایی به بازار کتاب آمده‌اند که کار والدین را دریافتن قصه‌های مناسب راحت‌تر کرده‌اند. کتاب‌هایی با عنوان قصه‌های شب، قصه‌های ماهانه، ۳۶۵ قصه و... شامل مجموعه‌های متنوعی از قصه‌ها هستند. در انتخاب این کتاب‌ها، به ملاک‌های انتخاب کتاب توجه داشته باشید.

۱۹. علاوه بر کتاب‌ها، مجله‌های خواندنی و جذابی نیز برای کودکان چاپ می‌شوند. معروف‌ترین مجلات مناسب کودکان که در مدارس نیز توزیع می‌شوند، مجلات **رشد** هستند. این مجلات توسط «دفتر تکنولوژی و انتشارات کمک آموزشی» وزارت آموزش و پرورش تهیه می‌شوند. در هر سال تحصیلی، هشت شماره (از مهر تا اردیبهشت) از مجلات رشد به چاپ می‌رسد. برای دوره دبستان مجلات زیر چاپ می‌شوند:

- **رشد کودک:** ویژه آمادگی و پایه اول دبستان
 - **رشد نوآموز:** برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دبستان
 - **رشد دانش‌آموز:** برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم دبستان.
- برای آشنایی بیشتر با مجلات رشد و کسب اطلاعات می‌توانید به پایگاه اطلاع‌رسانی www.Roshdmag.ir مراجعه کنید.

مجله‌های دیگری چون: **دوست، سروش کودکان، سلام بچه‌ها، کیهان بچه‌ها** و غیره نیز برای کودکان چاپ می‌شوند که آن‌ها را می‌توانید از کیوسک‌های روزنامه‌فروشی بخواهید. بعضی از روزنامه‌ها هم در روزهای خاصی از هفته، ویژه‌نامه‌ای برای کودکان چاپ می‌کنند.

۲۰. امروزه منابع الکترونیکی متعددی در قالب لوح‌های فشرده و سایت‌های اینترنتی برای مطالعه وجود دارند. این منابع بسیار رو به گسترش هستند، به حدی که به اعتقادی عده‌ای از کارشناسان می‌توانند در آینده تهدیدی برای منابع مکتوب و نوشتاری باشند. رایانه‌ها در ادامه روند تحولی خود، اینک به جایی رسیده‌اند که خواندن کتاب را هم در آستانه تحولی شگرف قرار داده‌اند. «Tablet»‌ها که هنوز در آغاز راه‌اند، می‌توانند تأثیرات مثبت یا منفی روی خواندن و مطالعه داشته باشند. باید منتظر آینده بود.

◀ پی‌نوشت

۱. سه کتاب قبلی نویسندگان این مقاله شامل «راهنمای ورود به دوره راهنمایی تحصیلی»، «۲۲۲ نکته برای پدران و مادران» و «نوآوری در یادگیری با تکالیف خلاق» (این مجموعه با عنوان کلی راهنمای آموزشی امروز چاپ می‌شود)، در کتاب‌نامه‌های رشد معرفی شده‌اند و مورد تأیید کارشناسان آموزش و پرورش قرار گرفته‌اند.